

ВИСОТНИЙ СТРИЖЕНЬ АКАДЕМІЧНОЇ ПРАЦІ КОЛЕКТИВУ

Олександр ФЕДОРУК
академік НАН України,
доктор мистецтвознавства, професор

**Церковне мистецтво України: у 3-х т.
НАН України; Ін-т народознавства;
кол. авт.; відп. ред. С.П. Павлюк; кер.
проекту, наук. ред. тому Л.М. Герус;
худ.-оформл. Є.В. Вдовиченко.
Харків: Фоліо, 2018. Т. I. Архітектура.
Монументальне мистецтво. 947 с.: іл.;
2019. Т. II. Образотворче мистецтво.
771 с.: іл.; 2019. Т. III. Декоративне
мистецтво. 967 с.: іл.**

Плідні наукові пошуки українських мистецтвознавців прикінцевої чверті ХХ і початкової чверті ХХІ ст. увінчалися науковим успіхом. Йдеться про шеститомник «Історія українського мистецтва УРЕ (головний редактор академік М. Бажан), шеститомник «Історія українського мистецтва» Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології імені М. Рильського НАН України (головний редактор академік Г. Скрипник) та тритомник Інституту народознавства НАН України «Церковне мистецтво України» (головний редактор академік С. Павлюк).

Про перші академічні багатотомники в Україні писалося у науковій пресі неодноразово і справедливо з належною повагою.

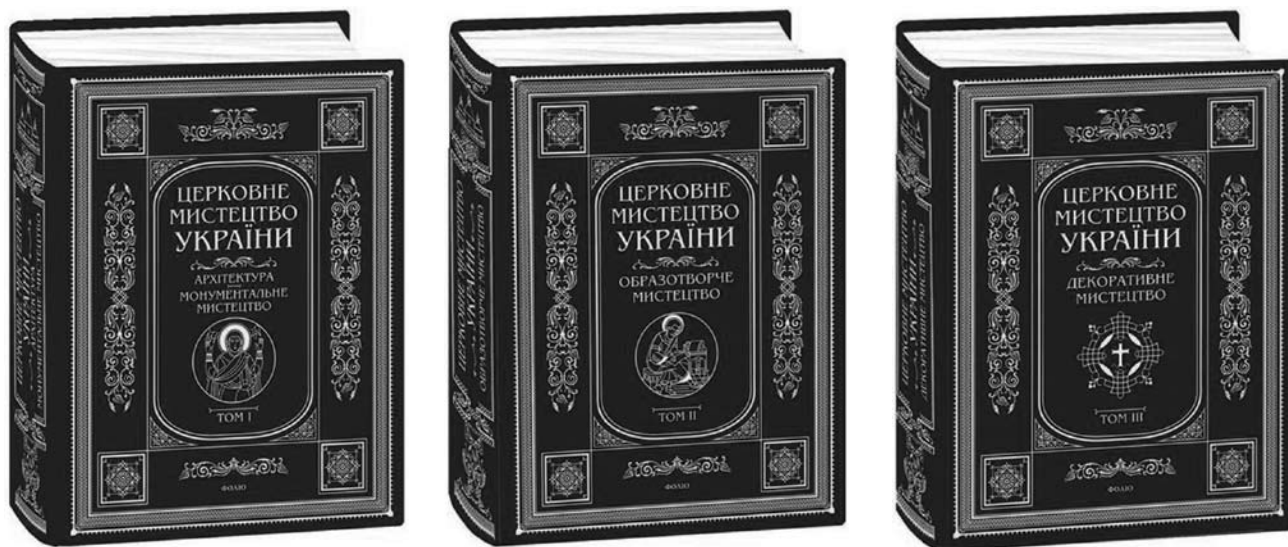
Про надтисячолітню історію нашого церковного мистецтва в академічному тритомнику маємо сьогодні одну з перших наукових реляцій у знаному українському журналі «Пам'ятки України» — і після виходу наукового фундаментального багатотисячного видання це у першу чергу і є насамперед наше найперше та щонайціріше вітання колег: величний Львівський науковий колектив заслуговує на теплі слова похвали, бо він виявив високу наполегливість та прагнення у досягненні наукової мети та виконанні планових наукових тем, відповідно до поставлених у державі планів і програм.

З відповідальністю виношуємо щонайголовнішу тезу нашої похвали. Львівський колектив академічної наукової установи поставив перед собою надскладне наукове завдання й у згуртованому цілісному баченні та розумінні значення своєї колективної наукової праці у короткі терміни здобув, вивершив у ній найвищий стрижень кваліфікованого наукового мислення у сфері теорії та історії українського мистецтва.

Для кожного, хто закоханий у рідне національне мистецтво, хто без нього не може уявити свого життя, приклад Львів'ян є для кожного з нас зразковий і вартий того, аби зрозуміти Вартість запевненого Львів'янами наукового Слова: пообіцяли зробити — вчасно зробили, виконали!

Вітаю Вчену наукову раду Інституту, вітаю увесь науковий академічний заклад з цією науковою перемогою! Вихід академічного тритомника — для усіх науковців України і є наше професійне свято!

Не відмовимо собі в радості процитувати хвилюючі рядки з передмови до тритомника головного редактора академіка Степана Павлюка. Ці слова голов-

ного редактора, це мотто до текстуально цікавого і вичерпно багатоаспектного, високохудожнього зі смаком проілюстрованого тритомника проймають душу і серце: «...Представлена прискіпливо підібрана інформація порубіжжя, проведений аналіз суспільно-історичних величній мистецької палітри у возвеліченні Божої слави. Майстри (відомі й невідомі) проявили виняткове естетичне сходження від чуттєвого уявного сприйняття християнського світу і його філософії до виразу духовної краси в усіх жанрах. Чи це були зодчі, чи майстри пензля, чи зі сфери народного декоративно-вжиткового мистецтва — усі були оповиті почуттям вдячності Богу за доброту і ласку».

Бачимо у тритомнику глибокий науково-академічний аналіз. Бачимо в усіх матеріалах першого тому широку площину висотного наукового сходження — у розділах церковної архітектури IV—XV ст.; церков XVI—XIX ст.; церков I третини XX століття; дерев'яної церковної архітектури; малих архітектурних форм, профілів та різьби; нацерковних хрестів; монументального малярства XI—VIII століття; монументального малярства XVII—XVIII ст.; монументального малярства XVII—XVIII ст. в дерев'яних церквах; монументального малярства другої половини XIX — початку XX століття; Вітраж; монастирські сади; ландшафтні хрести та «фігури»¹.

¹ Називаємо кваліфікованих авторів усіх розділів першого тому — це Оксана Герій, Андрій Клімашевський, Ярослав Тарас, Олег Болук, Софія Боньковська, Назар Козак, Ростислава Грималюк, Вікторія Тарас, Микола Моздир.

Увесь цей величний мистецько-історичний зріз наукові співпрацівники академічного Інституту глибоко і ретельно описали та проаналізували з вичерпною повнотою, виявивши ерудицію та масштабність професійного мислення. Матеріали розділів логічно узгоджені між собою, і вони об'єднані єдиною метою висвітлення духовного продукту епохи у взаємозв'язках історично-мистецької окремоті та цілості, і така наукова орієнтація на всебічне його пізнання є методологічно аргументованою.

Приємне враження і від другого тому: така сама висока професійна кваліфікація, такий самий зацікавлений аспект наукових спостережень авторів, така сама взаємоузгодженість загального і конкретного, така сама закоханість авторського колективу у досліджувані об'єкти!

Автори аналізують еволюційні процеси в іконописі, малярстві, графіці, скульптурі. Спосіб подачі конкретного у кожному виді мистецтва у періоди новітніх історико-культурних зрушень детально викладений, узгоджений у вимірі відведеного для аналізу конкретного простору та часу. Ніщо тут не зайве і ніщо не виходить за площину історичної цілості.

Автори ґрунтовно подали у розділі весь наявний емпірично-мистецький матеріал. Отже, вважаємо за потребу оприлюднити їх імена, зосередити на кожному з них увагу, підкреслити їх добрі наміри розглянути еволюційний потік мистецького матеріалу у узгодженні конкретного і загального з метою вичерпного охоплення мистецької еволюції у масштабі національно історичної епохи.

Усі ці автори знані та шановані, отож перелічуємо їх за поданим у томі змістом: В. Жишкович, О. Нога, покійний професор Я. Запаско, О. Сидор, О. Шпак, покійний М. Моздир².

Широту охоплення передбаченого конкретного матеріалу подає прикінцевий третій том «Декоративне мистецтво» колективної монографії, в якому спостерігаємо наявну послідовність та енциклопедичну глибину висвітлюваного історично-мистецького художнього процесу.

Викликають позитивні оцінки та судження фахівців, структура і композиція тому. Впадає у вічі та сама висхідна висока площина методологічно виваженої у ньому наукової презентації. Наскрізно проглядається той самий рівень професійної мудрості усього авторського колективу. І відзначаємо найперше професіоналізм, зацікавленість в обраній науковій темі усіх авторів розділів³. З приємністю бере-

мо в руки коштовний в науковому сенсі академічний тритомник «Церковне українське мистецтво України» Інституту народознавства НАН України.

І було б несправедливо обійти мовчанкою і не оцінити високий дизайнерський позем, культуру художнього оформлення видання в особі Є. Вдовиченка. Він виявив у ставленні до колективної праці і свій професійний хист, і естетичний смак, і властиву для усього авторського колективу наявну закоханість у національне українське церковне мистецтво.

І в цьому контексті на найвищому оцінку заслуговує праця над ілюстративним оформленням видання — усе в ньому вдале, розумне, доцільне: і підбір та якість кольорових та чорно-білих світлин, архітектурних планів, різних схем, креслень.

І найперше враження про академічний тритомник, хоч виокремлене воно насамкінець — це вмотивований науковий апарат розділів та підрозділів з усіма належними для такого рівня академічної праці примітками.

У цьому унікальному випадку колективний тритомник вчених Інституту народознавства заклав надійні основи для подальших наукових досліджень, пізнання та засвоєння теорії та історії українського мистецтва на ґрунті національної культури. Переможе у наших відчуттях і передчуттях завтрашнього *Наукова істина, яку сьогодні всебічно продемонстрував у Тритомнику науковий академічний колектив зі Львова.*

літь», О. Олійник «Церковні тканини ХІХ — початку ХХ століття», Р. Дутка «Священничі шати з вибійки», А. Колупаєва «Церковно-обрядові атрибути з глини», «Церковно-обрядові атрибути з фарфору та фансу», Л. Герус «Шопка».

² Розділи тому за змістом: В. Жишкович «Іконопис кінця Х — першої половини ХІХ століття», О. Нога «Малярство ХХ століття», Я. Запаско «Книжкова мініатюра», О. Сидор «Графіка», О. Шпак «Народна гравюра», В. Жишкович «Скульптура кінця Х — початку ХХ століття», О. Нога «Скульптура ХХ століття», М. Моздир «Народна скульптура», В. Жишкович «Дрібна пластика».

³ Конкретизуємо імена авторів, які в поданих у томі матеріалах заклали основи глибинного наукового мислення — це Л. Герус «Вступ» до тому, О. Сидор «Іконостас», А. Клімашевський «Обстава церкви», сьогодні покійний професор М. Станкевич «Літургійні дерев'яні хрести», С. Боньковська «Напрестольні металеві хрести», «запрестольні і процесійні металеві хрести», «Нагрудні хрести», «Сакральна агіопластика», «Коштовні ризи ікон», «Оклади богослужбових книг», Р. Косів «Хоругви», Т. Кара-Васильєва «Церковне шитво Х—ХVІІІ сто-